

Neki aspekti iz života i rada dr. Kalmija Baruha, jednog od najistaknutijih svjetskih hispanista i poznavalaca sefardike¹

“Ima jedan fenomen – najizrazitija legitimacija sefardskog plemena – koji nosi u sebi tragove cijeloga niza događaja u prošlosti i sadašnjosti sefardskih Jevreja, ogledalo njihovoga mentaliteta i karaktera. To je njihov jezik. Istraživanje toga idioma ima draži jednako za folkloristu kao i za filologa.”

(Kalmi Baruh: JEZIK SEFARDSKIH JEVREJA, 1924).

Dr. Kalmi Baruh je rođen u Sarajevu 25. decembra, 1896. god., slučajno, jer je inače njegova porodica živjela u Višegradu. Bio je osmo dijete Salamona (Jakoba Baruha), rođ. 1860. u Sarajevu, umrlog 23. 10. 1913, i majke Flore, rođ. Abinun 1864. u Sarajevu i umrle 27. 7. 1929. Slijedi spisak kompletne porodice Salamona i Flore Baruh:

1. Rena, rođ. u Sarajevu
  2. Jakob, rođ. 1885. u Sarajevu
  3. David, rođ. 6. 6. 1887. u Sarajevu
  4. Kalme, rođ. 20. 8. 1889. u Sarajevu
  5. Avram, rođ. 14. 10. 1891. u Višegradu
  6. Vida, rođ. 1893. u Višegradu, udata 11. 8. 1913. za Haima (Davida) Fincija
  7. Dr. Kalme, rođ. 24. 12. 1896. u Sarajevu, oženjen Ljubicom, rođ. Cvijić, 27. 9. 1934. u Novom Sadu (civilni brak)
  8. Moise, rođ. 1898. u Sarajevu, oženjen 23. 8. 1931. Renom Salom
- Dr. Kalmi Baruh je imao kćerku Nadu, rođ. 29. 9. 1936.

Kalmi Baruh je nakon osnovne škole završene u Višegradu stupio u Veliku realnu gimnaziju u Sarajevu koju je i završio. Već u petom razredu gimnazije postaje član jevrejskog đačkog literarnog društva “Jehuda Makabi”. U isto vrijeme počinje prevoditi jevrejske priče raznih autora sa nekoliko stranih jezika te pisati manje originalne radove. 1915. god. Kalmi Baruh je bio mobilisan u Austrougarsku vojsku te je nakon zarobljavanja na Kavkaskom frontu pao u rusko zarobljeništvo u kojem je proveo dvije godine. Interesantno je da je i tada na Kazanjskom univerzitetu pohađao predavanja na nekoliko stranih jezika.

Pripadao je drugoj generaciji mladih bosanskih Sefarda koji su se, nakon sarajevske Velike realne gimnazije, školovali na prestižnim evropskim univerzitetima. Mnogi od njih su bili stipendisti jevrejskog potpornog (kasnije kul-

* Red. prof. Sarajevskog univerziteta u penziji

turno-prosvjetnog) društva "La Benevolencija". Tim studentima je bilo lakše da se upišu na te univerzitete pošto je prva generacija, u kojoj su bili između ostalih i dr. Vita Kajon, dr. Isak Samokovlija, dr. Vita Alkalaj, dr. Samuel Pinto, te Kalmijev brat dr. Avram Baruh (prvi predsjednik Jevrejske opštine u Sarajevu nakon II svjetskog rata), prvi utrli put i prvi se upoznali sa evropskom kulturom i jezicima koje njihovi preci nisu uopšte poznavali. Ove generacije su dovele do prekretnice u cjelokupnom životu bosanskih Sefarda koji su ranije živjeli u Otomanskoj imperiji. Nakon kraja I svjetskog rata i prije odlaska na evropske univerzitete, Kalmi Baruh je studirao romanistiku u Zagrebu. Studije romanistike je nastavio u Beču, gdje je doktorirao u junu 1923. Naslov njegove doktorske disertacije je bio *Die Lautstand des Judenspanischen in Bosnien (Wien, im Juni 1923.)*. Tačan prevod naslova disertacije glasi: "Razvoj glasova u jevrejsko-španskom jeziku u Bosni" ili "Glasovni sistem u jevrejsko-španskom jeziku u Bosni".

Nakon doktorata je nastavio sa daljnjim usavršavanjem u najprofesionalnijem smislu. Manje je poznato da je bio jedini balkanski Sefard kome je Španska vlada dala stipendiju za postdoktorske studije u madridskom Historijskom centru, gdje je dobio certifikat o pohađanju kursa za strance u trajanju od 19. oktobra do 11. decembra 1928. god. Certifikat je potpisao Ramon Menendez Pidal, jedan od najvećih svjetskih autoriteta za skoro sve oblasti hispanizma, naročito za španski i sefardski romansero.

Vjerovatno je manje poznato da je Kalmi Baruh već prije izlaska svoje disertacije objavio nekoliko radova o jeziku Sefarda, iz kojih se jasno vidi da se već tada istakao kao publicista i vrijedan naučnik koji je bio preokupiran ne samo jezikom bosanskih Sefarda, nego i mnogim drugim aspektima sefardike, a naročito istorijom i folklorom bosanskih, ali i drugih Sefarda. Istaknuti bosanski nadrabin i svjetski priznati stručnjak za bosansku sefardiku, pisac referentnog djela *Die Sepharadim in Bosnien* (Sefardi u Bosni), objavljenog 1911. god. u Beču, dr. Moric Levi, komentarišući studentsku naučnu reviju *El mundo Sefardi* (Sefardski svijet), opisao je i preporučio Kalmija Baruha kao "novu nadu". Manje je poznato da su dr. Moric Levi i dr. Kalmi Baruh bili braća od tetke. Ovu naučnu reviju su pokrenuli sefardski akademičari iz društva "Esperansa" (Nada) koji su studirali u Beču. U prvom broju te studije, Kalmi Baruh je objavio svoj rad "O jeziku Sefarda". Također je u zagrebačkom časopisu *Gideon*, 1923. V, str. 6-14, objavio svoj rad "O jeziku i knjizi Sefarda". Sarajevski časopis *Židovska svijest* je taj rad objavio već krajem iste 1923. god. i pod istim naslovom. Veliku afirmaciju je Kalmi Baruh stekao pošto je taj rad objavljen pod naslovom "Jezik sefardskih Jevreja", u *Spomenici La Benevolencije*, str. 71, koju je uredio Stanislav Vinaver 1924. Ovaj rad je u stvari prvi u nizu radova o jeziku i književnosti sefardskih Jevreja. God.

1930. u prestižnom časopisu *Revista de Filologia Espanola* (Tomo XVII, pag. 113-151) objavio je članak “El Judeo-Espanol de Bosnia” (Jevrejsko-španski iz Bosne). “Jezik i umotvorine sefardskih Jevreja” objavio je u *Jevrejskom glas*u, Sarajevo, 11. 4. 1930. Predavanje na istu temu održao je u Jevrejskom klubu u Sarajevu 29. 3. 1930. “Jevreji na Balkanu i njihov jezik” (*Jevrejski glas*, Sarajevo, 14. 2. 1936, IX, 7 (411), str. 5). O jeziku sefardskih Jevreja kao i doprinosu Kalmija Baruha izučavanju sefardske kulture vidi u separatu prof. Kamhija Davida “O jeziku sefardskih Jevreja”, *Jevrejski glas*, Sarajevo, br. 71, sept. – okt. 2016.

Osim ovih radova, Kalmi Baruh je tridesetih godina u Berlinu objavio knjigu o španskim dijalektima koja je od poznavalaca literature ove vrste bila veoma pohvaljena. Već tada je Kalmi Baruh postao referentan za ovu oblast španske filologije. On je bio romanist, ali je njegovo interesovanje za druge svjetske jezike bilo ogromno te slobodno možemo reći da je bio, u stvari, veliki filološki erudita koji je, osim našeg te maternjeg đudeo-espanjola (đidoa), govorio i njemački, engleski, francuski, portugalski, katalonski, galicijski, talijanski, latinski, grčki, hebrejski i ruski, a služio se i turskim i arapskim jezikom. Što se tiče španskog jezika, odlično je poznao sve njegove mnogobrojne dijalekte.

Interesantno je da su mnogi bosanski Sefardi koji su studirali u Beču i drugim evropskim gradovima, poput drugih provincijalaca iz prostrane Austro-Ugarske monarhije, a kasnije i tadašnje Jugoslavije, intenzivno studirali strane jezike da bi stekli svakojaka znanja. U Sarajevu su iz te, kao i nekoliko generacija prije i poslije, neki Sefardi poput Kalmija Baruha govorili od pet do deset stranih jezika, kao npr.: Rafael Atijas – Zeki efendija, dr. Moric Levi, nadrabin, dr. Vita Kajon, dr. Samuel Kamhi, dr. Haim Kamhi, posebno Laura Papo-Bohoreta, dr. Salamon Kabiljo, dr. Avram Baruh i drugi.

Radovi Kalmija Baruha (eseji i članci), osim sefardske tematike, obuhvataju i špansku književnost od vremena Majmonidesa sve do građanskog rata u Španiji (1936–1939). Najbolji uvid u radove Kalmija Baruha možemo dobiti ako pročitamo dvije knjige u kojima je obuhvaćena većina njegovih radova. To su: *Eseji i članci iz španske književnosti* (Svjetlost, Sarajevo, 1952) i *Izabrana djela* (Svjetlost, Izdavačko preduzeće, Sarajevo, 1972). Prva Baruhova knjiga sadrži četiri dijela. U prvom dijelu se nalaze slijedeći radovi:

- Lope de Vega (*Pregled*, sv. 125-126, 1934)
- Calderon de la Barca (*Pregled*, sv. 127-128, 1934)
- Gongora (*Pregled*, sv. 196-197, 1940)
- Španija u doba Majmonidesovo (*Spomenica Maimonides 1135–1935*, Sarajevo)
- Jedna španska romansa arapske inspiracije (*Kalendar “Gajret”*, 1941)
- Islamski izvori Danteove Božanske komedije (*Kalendar “Gajret”*, 1940)

Drugi dio sadrži sljedeće radove:

- Španija u književnosti jedne generacije (*Srpski književni glasnik*, br. 3, 1936)
- O novijem španskom romanu (*Misao*, sv. 7-8, 1929)
- Španski mislilac o Španiji (*Srpski književni glasnik*, br. 1, 1931)
- Armando Palacio Valdes (Predgovor romanu A. P. Valdesa *Sestra San Sulpisio*, Biblioteka stranih pisaca, Beograd)
- Miguel de Unamuno (*Srpski književni glasnik*, br. 7, 1936)

Treći dio sadrži sljedeće radove:

- Pozadina španskog problema (*Pregled*, sv. 157, 1937)
- Španski književnici u građanskom ratu (*Srpski književni glasnik*, br. 3, 1938)

Četvrti dio sadrži sljedeće radove:

- Jevreji na Balkanu i njihov jezik (*Knjiga o Balkanu*, I, Beograd, 1936)
- Španske romanse bosanskih Jevreja (*Godišnjak*, "La Benevolencia" – "Potpora", Beograd – Sarajevo, 5694/1933)

U drugoj knjizi koja je izašla 1972. ("Svjetlost", Izdavačko preduzeće, Sarajevo) pod naslovom Kalmi Baruh: *Izabrana djela*, nalaze se sljedeći radovi:

I

- Španija u doba Majmonidesovo
- Jedna španska romansa arapske inspiracije
- Islamski izvori Danteove Božanske komedije
- Španija Filipa II
- Miguel Cervantes: Uzorne priče
- Don Kihotov grob
- Lope de Vega
- Gongora
- Calderon de la Barca
- Španija u književnosti jedne generacije
- O novijem španskom romanu
- Španski mislilac o Španiji
- Armando Palasio Valdes
- Miguel de Unamuno
- Don Angel Pulido i klerikalci
- Uz Prevod iz novije španske lirike
- Pozadina španskog problema
- Španski književnici u građanskom ratu

II

- Uriel da Costa
- Dragocen prilog izučavanju istorije sefardskih Jevreja
- Dokumenti o Jevrejima u Dubrovačkoj arhivi
- Njemački Jevreji
- O jeziku i knjizi Sefarada
- Jezik sefardskih Jevreja
- Jezik i umotvorine sefardskih Jevreja
- Jevreji na Balkanu i njihov jezik
- Španske romanse bosanskih Jevreja
- Nekoliko pojava lepe književnosti kod bosanskih Sefarada

III

- Revue internationale des etudes balkaniques
- Prof. D. Đ. Bugarski, Anglicizmi i fraze za englesku konverzaciju
- Paul Mitrovich, Essai d'une grammaire interlinguiste
- Petar Skok: Metodologija francuskog jezika, Zagreb, 1939.
- Jedno značajno delo naše lingvistike

IV

- Bibliografija radova Kalmija Baruha
- Literatura o Kalmiju Baruhu
- Napomene priređivača
- Registar imena

Ako uporedimo ove dvije knjige, možemo primijetiti velike razlike u koncepcijama priređivača, kao i predgovora i pogovora koje su napisali u okvirima ovih knjiga. U prvoj knjizi izdatoj 1952. samo su neki eseji i članci koje je Baruh napisao, ali nisu ni izdaleka svi. Knjiga *Izabrana djela Kalmi Baruha* sadrži mnogo više radova, ali i nepotpunu bibliografiju radova Kalmija Baruha te literaturu o njemu i što je, po mom mišljenju, najvrednije, registar imena koja su u uskoj vezi sa Baruhovim radom i životom. Ni u prvoj ni u drugoj knjizi nema naučne revije *El mundo Sefardi* koju su 1923. počeli izdavati sefardski studenti u Beču (u kojoj je K. B. objavljivao svoje prve ozbiljne radove). Također nema ni knjige o španskim idiomima koju je K. B. objavio 1930. u Berlinu, a koju pominje Josip Tabak u predgovoru knjizi *Eseji i članci Kalmi Baruha* izdatoj 1952. u Sarajevu.

O kulturno-prosvjetnom, društvenom i istraživačkom radu Kalmija Baruha relativno je malo pisano. Ovo se još više odnosi na njegov pedagoški rad u Sarajevskoj gimnaziji i na razna predavanja koja je držao u Sarajevu i van njega. Predavao je francuski jezik i književnost. Njegov metod predavanja ra-

zlikovao se od predavanja drugih profesora. Tretirao je učenike kao odrasle osobe i pridobio ih neposrednošću i prisnošću kao i blagošću, tako da su ga smatrali kao nekog svog. Na početku prvog predavanja, nakon upoznavanja sa svakim učenikom posebno, govorio je o važnosti edukacije i značenju gimnazija kao tada vodećih kulturno-edukativnih institucija. Njegovi učenici su tada prvi put slušali o istoriji nastanka gimnazija u Evropi nakon perioda humanizma i renesanse. Ubjeđivao je učenike da ne uče da bi postali “ćate” nego da se obrazovanjem sprema da služe u edukaciji svoga naroda, jer samo onaj narod koji vode prosvijećeni i čestiti ljudi, puni ideala, ima budućnost. Na ovaj iskreni način probudio je kod učenika osjećaje da imaju važnu, odgovornu i uzvišenu misiju u životu. Učenici su rado dolazili u gimnaziju i sa radošću očekivali svaki njegov čas. Interesantan je i njegov etimološko-asocijativni način predavanja o porijeklu pojedinih riječi. Primjer francuskog izraza *chomage* – “nezaposlenost”, koja je nastala od latinskog glagola *caumare* – “plandovati” (od *cauma* – “toplota”, grčki *kauma*) iskoristio je da govori o nezaposlenosti i svjetskoj krizi, društvenoj nejednakosti i nepravdama. Nadahnuo je govorio o budućem društvu u kojem neće biti nezaposlenosti, gladnih ljudi, nego će biti društvo jednakosti i društvo bez privilegija. Interesantno je također njegovo etimološko objašnjenje francuske riječi *douane* (“carina”). Porijeklo te riječi je perzijsko-arapska riječ *divan* koja izvorno znači “carsko vijeće ili državni biro, pa i razgovor”. U našem jeziku je to dio namještaja, ali i razgovor, od glagola *divaniti*, što se sve skupa ne smije brkati sa pridjevom *divan*, koji je riječ slavenskog porijekla. Na ovaj način se prva riječ *douane* ne može više nikada zaboraviti. Ovako je K. B. potakao učenike da sami istražuju riječi i pojmove.²

K. B. je romanske jezike (prvenstveno francuski) predavao u više sarajevskih srednjih škola. Držao je razna predavanja o đudeo-espanjolu, jeziku Sefarda, ne samo sarajevskih (bosanskih) nego i drugih.

U vrlo teškim momentima po jevrejsku školsku omladinu pokazao je velike organizacione sposobnosti, naročito poslije dolaska dr. Antona Korošeca (inače vođe Klerikalne slovenačke stranke) za ministra prosvjete u Vladi tadašnje Kraljevine Jugoslavije. Korošec je na osnovu člana I, stav 2 i člana IV Uredbe o upisu lica jevrejskog porijekla u srednje i više škole kao i studenata univerziteta, ograničio broj učenika koji se mogu upisati u pomenute škole (*Numerus clausus*). Ova je uredba važila za cijelu teritoriju Jugoslavije (osim Banovine Hrvatske). Na osnovu te uredbe je donio akt br. IV. 14097 od 5. 10. 1940. god. kojim je skoro totalno smanjio mogućnost upisa jevrejske djece i omladine u prvi razred srednjih škola, iako je u septembru iste godine u srednje škole

² Izvor: slobodno prepričani dijelovi sjećanja prof. Ešrefa Čampare na Kalmija Baruha iz njegove knjige *Muslimani i Jevreji na primjerima iz Španije i Bosne*, BH PRES, Sarajevo, 1994. Knjiga je inače promovirana 22. 12. 1992. u Sarajevu gdje sam i ja učestvovao.

bilo upisano dosta jevrejske djece i omladine. Bez obzira na to što su direktori sarajevskih srednjih škola dugo otežavali sprovođenje toga akta, tj. nisu na vrijeme poslali tražene spiskove jevrejske omladine, akt i uredbu su na kraju morali provesti. Jevrejska opština u Sarajevu, na urgentno sazvanoj plenarnoj sjednici, odlučila je da se u zgradi Jevrejske opštine u ul. Ćemaluši, otvori i počne s radom tzv. "Jevrejska gimnazija" i za direktora postavila dr. Kalmija Baruha. On je hitno mobilisao skoro sve napredne profesore, bez obzira na vjeru i naciju, a koji su djelovali u Sarajevu, za pomoć. Zahvaljujući njegovom velikom, kako stručnom tako i društvenom ugledu, dosta profesora nejevreja, pored jevrejskih profesora, predavalo je u toj gimnaziji. Sami jevrejski profesori nisu insistirali da profesori nejevreji predaju u ovoj gimnaziji zbog bojazni da će biti šikanirani od strane profašističke vlasti. U ovoj gimnaziji su ipak predavali biologiju prof. Vojin Gligić i muzičko obrazovanje prof. Zlata Radošević, koja je inače predavala u muzičkoj školi. Osim direktora dr. Kalmija Baruha, u školi su predavali i profesori Jevreji dr. Marcel Šnajder, prof. Avram Pinto, prof. Avram Papo, prof. Eliezer Levi, prof. Jakov Maestro i neki drugi. Školski ljekar je bio dr. Isak Izrael, bivši sekretar Jevrejske opštine u Sarajevu.

Nakon II svjetskog rata preživjeli su učenici: Rena Kaveson, Binko Kabiljo, Aco Tramer, Sofija Singer i Ruža Štok. Interesantno je da je godina nastave u ovoj gimnaziji poslije II svjetskog rata priznata, tako da su se ti preživjeli učenici poslije oslobođenja mogli upisati u drugi razred gimnazije.

Dr. Kalmi Baruh je bio i direktor jevrejske škole "Safa verura" u prevodu "Čisti jezik" (po naučnoj transkripciji "Safa berura"). Nedovoljno je poznato da je K. B. ne samo govorio hebrejski nego i vladao u potpunosti i gramatikom, sintaksom i svim aspektima toga jezika. "Safa berura" je bila jedinstvena škola ove vrste na području BiH pa i šire. Hebrejski jezik su u toj školi profesori predavali po najsavremenijim metodama u to doba. U nekim sarajevskim, jevrejskim novinama (*Židovska svijest* i *Jevrejski glas*) objavljeni su neki njegovi govori koje je držao na raznim manifestacijama pomenute škole u kojoj su inače predavali najbolji poznavaoči tadašnjeg hebrejskog jezika i književnosti. "Safa berura" je osnovana u dvadesetim godinama dvadesetog vijeka i djelovala je do II svjetskog rata. Školu su završili kod nas i u svijetu poznati nadrabini, rabini i hahami iz tadašnje Jugoslavije i šire, koji su živjeli i radili do prije nekoliko desetina godina, između ostalih: prof. dr. Salamon Gaon (rodnom iz Travnika), dugo godina vrhovni rabin Engleske i britanskog Komonvelta, Cadik Danon, dugo vremena glavni rabin Jugoslavije, prof. dr. Isak Papo, istaknuti poznavalac hebrejskog i posebno sefardskog jezika, kulture i tradicije te pisac poznatih studija o turcizmima u jeziku bosanskih Sefarda, kao i neki drugi.

Važno je napomenuti da su svi oni govorili kolokvijalni hebrejski jezik sa izvanrednom dikcijom i naglaskom, koji i danas služi kao uzor kako treba govoriti hebrejski jezik. Prof. dr. Salamon Gaon (koga sam dobro poznao zahvaljujući mome ocu i stričevima) me je često ispravljao prilikom razgovora na đudeo-espanjol jeziku i kome sam na tome i danas zahvalan. Posljednji put smo se susreli na svjetski poznatoj manifestaciji “Sefarad 92” održanoj krajem marta i početkom aprila 1992. god. u Madridu. Tom prilikom je dr. Gaon na čistom prvom idiomu bosanskog sefardskog jezika odgovorio u ime prisutnih Sefarda iz cijelog svijeta na govor kralja Huana Karlosa.

Škola “Safa berura” je bila jako važna u to doba u Sarajevu i tadašnjoj Jugoslaviji i zbog toga što je izučavanjem hebrejskog jezika donekle pomogla smirivanju svađa Sefarda i Aškenaza, komunista i cionista te jevrejskih građanskih liberala, koji su se sukobljavali uslijed klasnog raslojavanja koje je pred II svjetski rat bilo prisutno u Sarajevu pa i cijeloj Jugoslaviji. Dr. K. B. je tada bio jedan od glavnih pokretača ideje o bratstvu i posebno trpeljivosti među pripadnicima jednog te istog jevrejskog naroda. Interesantno je da su se i poslije II svjetskog rata u bibliotekama pojedinih jevrejskih opština u Jugoslaviji mogli naći plakati ili javni oglasi za priredbe na kojima su nastupali zajedno Sefardi i Aškenazi i na taj način se trudili da propagiraju ideje bratstva među ljudima.

Poznato je da je jevrejsko kulturno-prosvjetno društvo “La Benevolencija” u drugom razdoblju svoga rada, kao i kasnije, posvetilo veliku pažnju izučavanju istorije Sefarda u drugim gradovima tadašnje Jugoslavije, posebno u Dubrovniku. U dubrovačkom Državnom arhivu je bilo mnogo upravo takve istorijske građe. “La Benevolencija” je, nakon sporazuma sa upravnikom Državnog arhiva Branimirom Truhelkom, materijalno pomogla da se kupi fotografska tehnika za snimanje toga blaga. Ovakva inicijativa, tj. snimanje materijala, bila je važna ne samo za sarajevske Sefarde nego i one u drugim gradovima tadašnje Jugoslavije. Jevrejske organizacije u drugim gradovima su to rado podržale. Za ovu akciju “La Benevolencije” bio je zadužen dr. Kalmi Baruh, uvaženi odbornik društva. 1931. god. je proveo deset dana u Dubrovniku izučavajući pomenutu građu iz Arhiva. Rezultate toga rada je objavio u *Jevrejskom glasu* u broju od 11. decembra 1931. god. Ovom prilikom je dr. Baruh upoznao profesora Jorja Tadića i dogovorio sa njim da upravo on napiše poznatu monografiju o Jevrejima u Dubrovniku.

Kalmi Baruh je bio istaknuti društveni radnik, alfa i omega u jevrejskom kulturnom, javnom i društvenom životu. Još za vrijeme studija bio je član bečkih jevrejskih studentskih udruženja “Esperansa” i “Bar Giora”. U Sarajevu je bio visoki funkcioner, sekretar i član središnjeg odbora jevrejskog kulturno-prosvjetnog društva “La Benevolencija”. Mnogo je doprinio radu društva

“La Gloria” i “Jevrejskog kluba”. Posebno je utjecao na rad radničkih društava “Matatja” i “Poale Cion”.

Svoje mnogobrojne radove objavljivao je u skoro svim sarajevskim jevrejskim glasilima: Židovska svijest, *Jevrejski glas*, *Jevrejski život*, te u zagrebačkim *Židov*, *Gideon* i nekim drugim. Sarađivao je i sa beogradskim novinama, časopisima, kalendarima i spomenicama te *Srpskim književnim glasnikom*, časopisom *Misao*, beogradskim Balkanskim institutom i Univerzitetom, kao i sa muslimanskim prosvjetnim društvom “Gajret”, za koji je napisao dvije studije: “Jedna španska romansa arapske inspiracije”, *Kalendar “Gajret”* 1941. i “Islamski izvori Danteove Božanske komedije”, *Kalendar “Gajret”* 1940. Posebno je pisao i za *Revue internationale des etudes balkaniques*, kao i za madridsku *Revista de Filologia Espanola*. Sarađivao je i sa Španskom akademijom nauka i umjetnosti u Madridu. Za vrijeme cijelog svog boravka u Sarajevu držao je popularna predavanja na razne filološke, a i druge teme na Narodnom univerzitetu.

Brzo je bio zapažen njegov rad kao prevodioca sa španskog na naš jezik. Prvo je djelo Enrike Lareta *Slava don Ramira (Jedan život u doba Filipa II)*, Narodna Prosveta, Beograd, 1933, zatim: Hose Eustasio Rivera: *Vrtlog*, Minerva, Subotica – Beograd, 1953...

Bio je jedan od prvih hispanista u tadašnjoj Jugoslaviji, kritičar i prikazivač tada savremene španske književnosti. Njegovi komentari djela španskih pisaca objavljivani su i van tadašnje Jugoslavije. Objavio je dosta radova o jezičkoj komparativistici u udžbenicima i naučnim radovima iz oblasti romanske filologije. Istraživao je, sabirao i dokumentovao jezičke forme Sefarda ne samo u Bosni i Hercegovini nego i u Makedoniji (Skoplje, Bitolj, kao i na Kosovu u Prištini i drugim mjestima). Bio je prvoklasan intelektualac koga je zanimalo sve što je bilo naučno. Zbog njegovog enciklopedijskog znanja, mudrosti i unutrašnje harmonije, zvali su ga Mali Spinoza. Bio je jedan od najuglednijih srednjoškolskih profesora koji su sarađivali sa časopisom *Pregled* i koji su se, bez obzira na sve prepreke tadašnjih nacionalista, borili za demokratiju i jednakost. Bio je neumoran pisac, organizator i animator koga su mnogi poštteni ljudi u tadašnjoj Jugoslaviji i šire poštovali ne samo zbog autentičnosti i smjelosti u propagiranju kulture i nauke nego i zbog njegovih naprednih ljevičarskih stavova. Bio je uvjeren u te svoje stavove zbog svog unutarnjeg mira i staloznosti. Bio je pošten čovjek od riječi i nekompromisan. Zbog svega toga Baruh je pretrpio svakojaku nepravdu. Kao rezultat takvog svog stava više se puta zamjerio tadašnjim prosvjetnim vlastima, koje su ga, bez obzira na to što je već od septembra 1924. god. bio suplent, te profesor od 15. februara 1935. god. u sarajevskoj I muškoj realnoj gimnaziji, prvo premjestili u Državnu učiteljsku školu u Sarajevu, a zatim u jesen 1937. god. u sinjsku Realnu

gimnaziju. Premještaj u Sinj bio je posljedica sukoba K. Baruha sa kolegom Aleksandrom Petrovićem na koga se sumnjalo da je bio policijski doušnik. Ovaj sukob je imao pozadinu i posljedice. Ubrzo je počeo proces protiv 20 naprednih profesora sarajevske I muške realne gimnazije. K. Baruh je nakon tromjesečnog rada u Sinju vraćen u Sarajevo u svoju školu, ali je u septembru 1938. god. bio prebačen u II mušku gimnaziju u Sarajevu. Vrhunac šikaniranja K. Baruha bio je objavljen u dopisu Poglavnikovog povjereništva u Sarajevu IV broj 12640/41 od 3. svibnja 1941. god. po kojem je prof. Baruh dr. Kalmi na temelju paragrafa 2 Zakonske odredbe Poglavnika NDH od 2. travnja 1941. god. broj XX – 01 Z.P., a prema dobivenoj ovlasti, OTPUŠTEN iz dosadašnje službe bez prava na mirovinu.

Ovakav završetak blistave profesorske karijere nije pogodio samo K. B. nego i ostale Jevreje, i to ne samo prosvjetne radnike nego i sve one iz bilo kojih struka. Nakon toga je K. B. pobjegao sa braćom ispred njemačkih fašista i domaćih kvisinga poput mnogih višegradskih Jevreja, prvo u Sandžak, a zatim u Crnu Goru. Josip Tabak, u predgovoru Kalmijevih *Eseja i članaka* 1952, tvrdi da su Nijemci uhvatili Baruha i braću u Pljevljima i odveli ih u logor, dok dr. Samuel Kamhi (Kalmijev rođak) tvrdi da su ga Nijemci nakon kapitulacije Italije i nešto poslije, 1944. god. prvo odveli na prisilni rad, a zatim deportovali u koncentracioni logor Bergen-Belzen. Tamo je bio mučen i ponižavan, ali je unatoč svemu tome, zahvaljujući svom nesalomljivom duhu i ponosu, sve stoički podnosio. Držao je časove španskog jezika te govorio o jevrejsko-španskom i ostalim varijantama govora Jevreja u galutu. O tome postoje i svjedočanstva. Ovakva njegova predavanja, kao i cjelokupno njegovo ponašanje, bili su primjer ostalim logorašima i na taj način pomogli da sačuvaju moral i nadu u izbavljenje. Dočekao je kraj rata i pobjedu saveznika, ali zbog tifusa pjegavca i opšte iscrpljenosti, njegovo tijelo nije moglo da prima hranu. Tako se ugasio život prof. dr. Kalmija Baruha.

Već je pomenuta njegova saradnja sa raznim listovima, časopisima, revijama itd. Plodonosna je bila i njegova saradnja sa poznatim i važnim ličnostima iz oblasti kulture u to doba: prof. Himenes Kabaljero (Gimenes Caballero), prof. Džonson (Johnson), Ivo Andrić, Isidora Sekulić, Žak Konfino, Stanislav Vinaver, Jovan Kršić, dr. Moric Levi, dr. Samuel Kamhi, dr. Haim Kamhi, Laura Papo-Bohoreta i drugi.

O K. B. je pisalo dosta autora: Josip Tabak, Anto Babić, Vlajko Ubavić, dr. Samuel Kamhi, Mitar Papić, Rizo Ramić, Nisim Albahari, Vojin Gligić, Moni Finci, Avram Pinto, Avdo Karavdić, Lavoslav Glesinger, Hana Levi-Has i mnogi drugi.

Kalmi Baruh je od 1924. do 1941. bio poštovan i uvažen i veoma aktivan intelektualac. Osim poznavanja španske i francuske te ukupne romanske filo-

logije i enormnog poznavanja sefardike, posebno jezika, bio je za ono doba veoma napredan čovjek, poznat u Jugoslaviji i svijetu. Zalagao se za napredak nauke, primjenu novih metoda u pedagoškom radu te za kulturno uzdizanje naroda, posebno radnika, međunacionalnu trpeljivost i saradnju, borbu protiv fašizma i diktatura i antisemitizma. Posebno je davao veliku podršku republikancima u građanskom ratu u Španiji. Prije svega je najvažnije da je bio skroman i pošten čovjek.

UPUTSTVO AUTORIMA

Dijalog je naučni časopis koji objavljuje autorske radove, rezultate naučnih istraživanja, pregledne tekstove, prikaze i osvrte na knjige, kao i prikaze domaćih i međunarodnih skupova iz naučnih oblasti društvenih i humanističkih nauka. *Dijalog* izlazi četiri puta godišnje. Radovi se primaju isključivo elektronski na adresu dijalog@anubih.ba. Ukoliko rad zadovoljava kriterije *Dijaloga*, što se utvrđuje na redakcijskom kolegiju, prosljeđuje se na nezavisnu recenziju.

Uslovi za razmatranje rukopisa su sljedeći:

- Tekstovi treba da sadrže između 5 000 i 30 000 slovnih znakova s razmacima, bez referenci i fusnota. Prikazi knjiga i konferencija sadrže do 7 000 znakova s razmacima.
- Autori treba da koriste slova vrste Times New Roman, veličina 12, prored 1,5. Naslove i podnaslove pisati bez numeracije, veličine 12. Naslove navoditi u **bold**, a podnaslove u *italic*. Margine podesiti na 2,5 cm, na strani formata A4.
- Iznad naslova navesti ime i prezime autora, a nakon toga u fusnoti naziv institucije u kojoj je zaposlen/a, kao i elektronsku adresu za korespondenciju.
- Apstrakt se prilaže na bosanskom, srpskom, hrvatskom (na početku) i engleskom jeziku (na kraju teksta) i treba da sadrži između 75 i 150 riječi. Ispod apstrakta navesti od 5 do 10 ključnih pojmova. Ukoliko je tekst na engleskom jeziku, apstrakt se na kraju teksta prilaže samo na engleskom jeziku.
- U posebnoj fusnoti (*) navesti dodatne informacije o samom tekstu (dio naučnog projekta, rezultat određenog istraživanja i sl.).
- Strana imena i nazive pisati u izvornoj transkripciji, a u slučaju fonetske transkripcije s navođenjem originalnog naziva u zagradi prilikom prvog spominjanja.
- U fusnote upisivati samo pojašnjenja ili dodatne komentare. Prilikom pisanja prikaza ne koristiti fusnote.
- Način citiranja: Na kraju citata otvoriti zagradu i u nju unijeti prezime autora, godinu izdanja i stranicu, npr.: (Žižek, 2012: 65); ukoliko se radi o dva autora: (Žižek – Horvat, 2010: 42); ukoliko se radi o više djela istog autora koja su objavljena iste godine, razliku među njima naznačiti ubacivanjem malog slova abecede a, b, c, d itd., npr.: (Rorty, 2006b: 89).
- Navođenje izvora u literaturi (harvardski bibliografski stil)
- Monografije: Prezime, ime autora, naziv monografije (*italic*), izdavač, mjesto izdavanja, godina izdanja.
  - Polanji, Karl, *Velika transformacija*, Filip Višnjić, Beograd, 2003.

- Collier, Paul, *The bottom billion: Why the poorest countries are falling and what can be done about it*, Oxford University Press, Oxford, 2007.
- Tekstovi u tematskim zbornicima: Prezime, ime autora, naziv djela (pod znacima navoda), “u”, ime i prezime urednika (ur.), naziv zbornika (*Italic*), naziv izdavača, mjesto izdavanja, godina izdanja, broj strana.
  - Mišević, Tanja, “Pregovori Srbije i Evropske unije za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju”, u Slobodan Samardžić (ur.), *Srbija u procesu pridruživanja Evropskoj uniji*, Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 147–152.
  - Stewart, Frances and Langer, Arnim, “Horizontal inequalities: Explaining persistence and change”, in Frances Stewart (ed.), *Horizontal inequalities and conflict. Understanding group violence in multiethnic societies*, Palgrave Macmillan, London, 2008, pp. 54-72.
- Tekstovi u naučnim časopisima: Prezime, ime autora, naziv teksta (pod znacima navoda), naziv časopisa (*italic*), broj toma, broj izdanja, godina, broj strane.
  - Vidojević, Jelena, “Zdravstvena zaštita u SAD: pravo ili privilegija?”, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, Vol. 5, br. 5, jun 2011, str. 469-471.
  - Harbom, Lotta and Wallensteen, Peter, “Armed conflicts, 1946–2009”, *Journal of Peace Research*, Vol. 47, No. 4, 2010, pp. 501-509.
- Tekstovi u novinama i časopisima: Ime i prezime autora, naslov teksta (pod znacima navoda), naziv novine ili časopisa (*italic*), datum, broj strane.
  - Vuletić, Vladimir, “Ni Kosovo ni Evropa”, *Politika*, 15. decembar 2011, str. 15.
  - Luther, Pierre, “China goes into the world news business”, *Le monde diplomatique*, 10. April 2011, p. 22.
- Dokumenti: Naziv dokumenta (pod znacima navoda), časopis ili glasilo u kome je dokument objavljen (*italic*), broj izdanja (ukoliko postoji), izdavač, mjesto i godina izdanja, broj strane.
  - “Ustav Republike Srbije”, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 98, Beograd, 2006, str. 20.
  - “Health at a glance 2011: OECD indicators”, OECD Publishing, Paris, 2011, pp. 38-42.
- Doktorske i master teze: Prezime, ime autora, naziv teze (*italic*), doktorska/master teza, naziv univerziteta (i fakulteta), datum.
  - Tepšić, Goran, *Pristup Johana Galtunga u oblasti rešavanja sukoba*, master teza, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, 2011.
  - Simendić, Marko, *Hobbes on persona, personality, and representation: Behing the mask of mask of sovereignty*, PhD thesis, University of York, 2011.

- Izvori s interneta: Prezime, ime autora, naziv teksta, izdavač (ukoliko je tekst objavljen), puna internet adresa, datum pristupa, broj strane (ukoliko postoji).
  - Collier, Paul and Hoeffler, Anke, *Greed and grievance in civil war*, World Bank, Washington, D. C., 2000. Available from: <http://ssrn.com/abstract=630727> (accessed August 7, 2010), p. 5.
  - Kosanović, Rajko, *Socijalno pravo*, Friedrich Ebert Stiftung, Beograd. Dostupno na: <http://www.fes.rs/pubs/2011/pdf/29.Socijalno%20pravo.pdf> (pristupljeno 24. januara 2012), str. 41-45.
- Grafikoni i tabele: Tabele i grafikoni treba da sadrže broj, naslov i izvor (sve u donjem desnom uglu). Za elektronsku formu koristiti formate .jpg, .tiff i .ai. Ukoliko je potrebno, grafičke prikaze poslati u zasebnom dokumentu.

INSTRUCTIONS TO AUTHORS

Dialogue is a scientific journal that publishes original papers, the results of scientific research, review articles, book reviews as well as reports of national and international meetings in the scientific field of social sciences and humanities. Dialogue is published four times a year. Manuscripts should be submitted to the email address dijalog@anubih.ba. If the manuscript meets the criteria of the Journal it will be reviewed by independent reviewers.

Conditions to consider manuscripts are as follows:

- Texts must contain between 5 000 and 30 000 characters with spaces, without references and footnotes. Book reviews and conference reports contain up to 7 000 characters with spaces.
- Authors should use letters types Times New Roman, size 12, spacing 1.5. Titles and subtitles are written without numbering, size 12. Titles are written in **bold**, and subheadings in *italics*. The margins should be set at 2.5 cm, at A4 page.
- The name and surname of the author are given above the title, followed by the footnote with the name of the institution where one is employed, as well as an electronic address for correspondence.
- Abstract is enclosed in Bosnian/Serbian/Croatian (in the beginning) and English (at the end) and should contain between 75 and 150 words. 5 to 10 key terms are given below the Abstract. If the text is in English, the abstract is given in English only at the end of the text.
- In a separate footnote (*) specify additional information about the text (part of a scientific project, the result of a specific research, etc.).
- Foreign names and titles are written in the original transcription, and in the case of phonetic transcriptions upon first mentioning in the text the original name is given in parentheses.
- In the footnote only clarifications or additional comments are written. In review articles, book reviews footnotes are not used.
- Citation in the text: At the end of the quote open parenthesis and enter the author's name, year of publication and page, eg. : (Zizek, 2012: 65); in case of two authors: (Zizek – Horvat, 2010: 42); if there are several works by the same author that were published the same year, indicate the difference between them by inserting the small letters of the alphabet a, b, c, d, etc., for example: (Rorty, 2006b: 89).
- Citing of the sources in the literature (Harvard style):
  - Monographs: Surname and name of the autor, *title of the monograph* (italic), publisher, place of publication, year of publication.

- Polanyi, Karl, *The Great Transformation*, Filip Visnjic, Belgrade, 2003.
- Collier, Paul, *The Bottom Billion: Why the poorest countries are falling and what can be done about it*, Oxford University Press, Oxford, 2007.
- Texts in the thematic conference: Surname and name of the autor, “title” (in quotation marks), in name of the editor (ed.), *Title of proceedings* (in Italics), publisher, place of publication, year of publication, page number.
  - Miscevic, Tanja, “The negotiations of Serbia and the European Union for the conclusion of the Stabilisation and Association Agreement”, in Slobodan Samardzic (ed.), *Serbia in the EU accession process*, Official Gazette, Belgrade, 2009, pp. 147-152.
  - Stewart, Frances and Langer, Arnim, “Horizontal inequalities: Explaining persistence and change”, in Frances Stewart (ed.), *Horizontal inequalities and conflict. Understanding group violence and multiethnic societies*, Palgrave Macmillan, London, 2008, pp. 54-72.
- Articles in scientific journals: Surname and name of the autor, “title text” (in quotation marks), *the name of the journal* (italic), volume number, issue number, year, page number.
  - Vidojević, Jelena, “Health care in the United States: a right or a privilege?”, *Yearbook of the Faculty of Political Science*, Vol. 5, no. 5, jun 2011, pp. 453-471.
  - Harb, Lotta and Wallenstein, Peter, “Armed Conflict, 1946-2009”, *Journal of Peace Research*, Vol. 47, No. 4, 2010, pp. 501-509.
- Articles in newspapers and magazines: Surname and name of the autor, “title of the article” (in quotation marks), *the name of the newspaper or magazine* (italics), date, page number.
  - Vuletic, Vladimir, “Neither Kosovo nor Europe”, *Politika*, December 15, 2011, p. 15.
  - Luther, Pierre, “China goes into the world news business”, *Le Monde diplomatique*, April 10, 2011, p. 22.
- Documents: “Document name” (in quotation marks), *journal or newsletter in which the document was published* (italics), edition number (if any), publisher, place and year of publication, page number.
  - “Constitution of the Republic of Serbia”, *Official Gazette of the Republic of Serbia*, no. 98, Belgrade, 2006, p. 20.
  - “Health at a Glance 2011: OECD Indicators”, OECD Publishing, Paris, 2011, pp. 38-42.
- Doctoral and master’s thesis: Surname and name of the autor, *title of the thesis* (italic), doctoral / master’s thesis, the name of the university (and faculty), date.

-
- Tepšić, Goran, *Access Johan Galtung in the field of conflict resolution*, master's thesis, University of Belgrade, Faculty of Political Science, 2011.
  - Simendić, Mark, *Hobbes on persona, personality, and representation: Behing the mask of mask of sovereignty*, PhD thesis, University of York, 2011.
  - Sources from the Internet: Surname and name of the autor, *title text* (italic), publisher (if the article was published), place and year of publication. Available from: full Internet address (accessed: date), page number (if available).
    - Collier, Paul and Hoeffler, Anke, *Greed and grievance in civil war*, World Bank, Washington, DC, 2000. Available from: <http://ssrn.com/abstract=630727> (accessed: August 7, 2010), p. 5.
    - Kosanovic, Rajko, *Social legislation*, Friedrich Ebert Stiftung, Belgrade. Available from: <http://www.fes.rs/pubs/2011/pdf/29.Socijalno%20pravo.pdf> (accessed: January 24, 2012), pp. 41-45.
  - Graphs and tables: Tables and graphs should contain the number, title and source (all in the lower right corner). In electronic form using formats .jpg, .tiff and .ai. If necessary, graphs are sent in a separate document.